

บทที่ 6 การขนส่ง

การขนส่ง (Transportation) มีความสำคัญเกี่ยวเนื่องกับการเดินทางท่องเที่ยวหรืออุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในการนำนักท่องเที่ยวจากท้องถิ่นหนึ่งไปยังท้องถิ่นอื่น ๆ ที่เป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว (Destination) แหล่งท่องเที่ยวใดก็ตามถึงแม้จะมีสิ่งดึงดูดความสนใจมากเพียงใด แต่ถ้าขาดเส้นทางการคมนาคมขนส่งที่จะนำไปสู่แหล่งท่องเที่ยวโดยสะดวกแล้วการท่องเที่ยวย่อมไม่เกิดขึ้น ปัจจุบันการขนส่งได้พัฒนาและขยายขอบเขตการบริการอย่างกว้างขวาง และมีบทบาทสำคัญในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

1. ความหมายของการขนส่ง¹

การขนส่ง ตามพระราชบัญญัติการขนส่ง พ.ศ. 2497 มาตรา 4 หมายถึง การลำเลียงหรือเคลื่อนย้ายบุคคลหรือสิ่งของด้วยเครื่องมืออุปกรณ์การขนส่ง ซึ่งเครื่องมืออุปกรณ์การขนส่งนี้หมายถึงยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่ง รวมทั้งเครื่องทุ่นแรงด้วย

การขนส่ง ตามความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง ที่จัดให้มีการเคลื่อนย้ายคน สัตว์ และสิ่งของ จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ณ เวลาใด เวลาหนึ่งตามความประสงค์

การขนส่ง ในความหมายทั่วไปจึงหมายถึง การจัดให้มีการเคลื่อนย้ายบุคคล สัตว์ หรือสิ่งของ ด้วยเครื่องมืออุปกรณ์การขนส่งจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งตามความประสงค์ หากเป็นการขนส่งบุคคลจะเรียกว่า การขนส่งผู้โดยสาร ซึ่งจะประกอบด้วยลักษณะสำคัญดังนี้

- (1) เป็นกิจการที่ต้องมีการเคลื่อนย้ายบุคคลจากที่แห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง
- (2) การเคลื่อนย้ายนั้นจะต้องกระทำด้วยเครื่องมือหรืออุปกรณ์การขนส่ง
- (3) จะต้องเป็นไปตามความประสงค์หรือวัตถุประสงค์ของผู้ทำการขนส่ง

2. การขนส่งกับการท่องเที่ยว

การขนส่งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง คือการขนส่งผู้โดยสาร หรือนักท่องเที่ยวให้ไปถึงจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว (Destination) ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย วิวัฒนาการของการขนส่งจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีศักยภาพในการให้บริการตามประเภทของการขนส่งดังนี้

2.1 การขนส่งทางบก

การขนส่งผู้โดยสารทางบกมีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยวในประเทศ หรือประเทศใกล้เคียงที่มีพรมแดนติดต่อกัน สามารถกระทำได้ 2 ทางคือ การขนส่งทางรถยนต์ กับการขนส่งทางรถไฟ

2.1.1 การขนส่งทางรถยนต์

การขนส่งทางรถยนต์หรือการขนส่งทางถนน จะได้รับความนิยมในการเดินทางท่องเที่ยวทางบก โดยรถยนต์ที่ใช้ในการเดินทางจะแบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

(1) รถยนต์โดยสารส่วนบุคคล หรือรถยนต์โดยสารส่วนตัว ประเทศที่พัฒนา ประชากรส่วนใหญ่จะมีรถยนต์ไว้ใช้ในแต่ละครอบครัว จึงนิยมเดินทางท่องเที่ยวด้วยพาหนะประเภทนี้ เพราะมีความเป็นส่วนตัว มีอิสระในการเดินทาง นับตั้งแต่การเลือกแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางการเดินทาง เวลา หรือจุดแวะพัก

(2) รถยนต์โดยสารบริการ คือรถโดยสารที่ให้เช่าเป็นครั้งคราว โดยมีการตกลงก่อนทำการขนส่ง ได้แก่ รถยนต์เช่า (car rent) และรถยนต์บริการทัศนจร (coach) รถยนต์โดยสารประเภทนี้ จะมีบทบาทในการท่องเที่ยวแบบ Group Tour หรือการท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม

(3) รถยนต์โดยสารสาธารณะ หมายถึงรถยนต์รับจ้างบรรทุกผู้โดยสารเพื่อสินจ้าง ซึ่งพร้อมที่จะให้บริการแก่ประชาชนโดยไม่เลือกปฏิบัติ แบ่งออกเป็น

1) รถยนต์โดยสารประจำทาง คือรถยนต์โดยสารที่ให้ บริการประจำทาง ทั้งในเขตเมือง ส่วนภูมิภาค และชุมชน

2) รถยนต์โดยสารไม่ประจำทาง คือรถยนต์โดยสารที่ให้บริการทั่วไป ไม่ประจำเส้นทางใดเส้นทางหนึ่ง เช่น รถแท็กซี่ รถสามล้อเครื่อง เป็นต้น และเมื่อพิจารณาถึงข้อดีและข้อจำกัดของการขนส่งทางรถยนต์ในการเดินทางท่องเที่ยว โดยเปรียบเทียบกับ การขนส่งประเภทอื่น ๆ พอสรุปได้ดังนี้

ข้อดี

(1) สามารถให้บริการได้ถึงที่ เนื่องจากเป็นยานพาหนะที่วิ่งบนถนนซึ่งมีเครือข่ายเชื่อมโยงติดต่อทั่วถึงกัน การขนส่งทางรถยนต์จึงสามารถบริการได้ถึงที่หมายมากกว่าการขนส่งประเภทอื่น

(2) ใช้ในการเชื่อมโยง หรือประสานกับการขนส่งประเภทอื่น ๆ เช่น การเดินทางโดยเครื่องบิน เรือ หรือรถไฟ จะสามารถนำพาผู้โดยสารถึงจุดหมายปลายทางเพียงสนามบิน ท่าเรือ หรือสถานีเท่านั้น ต้องใช้บริการขนส่งทางรถยนต์ต่อไปยังที่พักแรม หรือสถานที่ท่องเที่ยวอีกทอดหนึ่ง

(3) มีความคล่องตัวสูง สะดวก รวดเร็ว และให้บริการได้ทุกจุดตลอดระยะทางของการเดินทางท่องเที่ยว

(4) สามารถให้บริการตามความต้องการ

(5) มีผู้ประกอบการมากมาย สามารถเลือกใช้บริการได้

ข้อจำกัด

(1) สามารถขนส่งผู้โดยสารได้ปริมาณจำกัด

(2) มีโอกาสเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ทั้งจากผู้ขับขี่และผลกระทบจาก ดิน ฟ้า อากาศ เช่น ฝนตกถนนลื่น หมอก คว้น เป็นต้น

(3) ไม่เหมาะสำหรับการเดินทางระยะไกล ๆ เนื่องจากอัตราความเร็วของรถยนต์มีขีดจำกัดต่ำกว่ายานพาหนะบางประเภท เช่น เครื่องบิน ทำให้การเดินทางไกลด้วยรถยนต์ต้องใช้เวลาอย่างมาก ประกอบกับรถยนต์เป็นยานพาหนะขนาดเล็กไม่ใหญ่นัก จะทำให้ผู้โดยสารรู้สึกอึดอัดไม่สะดวกสบายเท่ากับการเดินทางด้วยยานพาหนะประเภทอื่น

การขนส่งทางรถยนต์ในประเทศไทยอยู่ในความควบคุมดูแลของกรมการขนส่งทางบก กระทรวงคมนาคม การขนส่งด้วยรถโดยสารประจำทางจะอยู่ในความควบคุมดูแลของบริษัทขนส่งจำกัด ซึ่งมีเส้นทาง การเดินทาง 3 หมวดคือ

- 1) เส้นทางเดินรถที่มีจุดเริ่มต้นจากกรุงเทพฯ ไปยังจังหวัดต่าง ๆ
- 2) เส้นทางเดินรถระหว่างจังหวัดต่อจังหวัด
- 3) เส้นทางเดินรถภายในจังหวัดเดียวกัน

นอกจากนี้ยังมีบริษัทเอกชน ซึ่งประกอบการขนส่งเข้าร่วมวิ่งกับบริษัทขนส่ง จำกัด โดยมีตารางเวลาเดินรถตามกำหนด และรถทุกคันจะต้องออกจากสถานีต้นทาง 3 แห่ง คือ

- 1) สถานีขนส่งสายเหนือและสายตะวันออกเฉียงเหนือ
- 2) สถานีขนส่งสายใต้
- 3) สถานีขนส่งสายตะวันออก

2.1.2 การขนส่งทางรถไฟ

การขนส่งทางรถไฟเป็นกิจการที่ต้องลงทุนสูงมาก ทั้งการสร้างสถานี เส้นทางวิ่ง หรือรางรถไฟ และยานพาหนะคือ ขบวนรถไฟ โดยทั่วไปรัฐจะเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งนอกจากจะให้บริการขนส่งผู้โดยสารแล้ว ยังให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ตู้นอน ตู้เสบียง (อาหารเครื่องดื่ม) และห้องสุขา เป็นต้น

การขนส่งทางรถไฟมีบทบาทในการขนส่งนักท่องเที่ยวมาแต่อดีต เช่น เมื่อครั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ.ส.ท.) จัดงานแสดงเพื่อการท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก คือ งานแสดงของช้างจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2504 ได้จัดนำเที่ยวระยะทางไกลด้วยขบวนรถไฟพิเศษพานักท่องเที่ยวไปชมงานแสดงช้าง ปัจจุบันการเดินทางท่องเที่ยวทางรถไฟยังคงได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพราะความสะดวกปลอดภัย อัตราค่าโดยสารไม่สูงนัก ประกอบกับทัศนียภาพสองฝากทางรถไฟที่หลากหลาย ทั้งสถาปัตยกรรมสิ่งก่อสร้างกิจกรรมและธรรมชาติ ล้วนเป็นเสน่ห์ของการเดินทางโดยรถไฟ

เมื่อพิจารณาถึงข้อดีและข้อจำกัดของการขนส่งทางรถไฟโดยเปรียบเทียบกับ การขนส่งประเภทอื่น ๆ พอสรุปได้ดังนี้

ข้อดี

(1) ขนส่งผู้โดยสารได้จำนวนมากในแต่ละเที่ยว เนื่องจากรถไฟวิ่งเป็นขบวน แต่ละขบวนจะมีตู้โดยสารหลายตู้ สามารถขนส่งผู้โดยสารได้เป็นจำนวนมาก

(2) มีความปลอดภัยสูง โอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุมีน้อยเพราะวิ่งอยู่บนรางซึ่งเป็นเส้นทางเฉพาะ และได้รับผลกระทบจากดิน ฟ้า อากาศ น้อยที่สุด

(4) เหมาะสำหรับการขนส่งในระยะทางปานกลางและไกล

(5) อัตราค่าโดยสารไม่สูงมากนัก

ข้อจำกัด

(1) มีความคล่องตัวน้อยกว่าพาหนะขนส่งประเภทอื่น เนื่องจากเป็นขบวนรถที่สามารถวิ่งบนรางที่สร้างให้โดยเฉพาะเท่านั้น และการเดินรถเป็นไปตามตารางซึ่งกำหนดไว้ไม่อาจปรับเปลี่ยนได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากขบวนรถและเส้นทางวิ่งมีจำกัด จะมีปัญหาในการสับหลัก

(2) ไม่สามารถบริการได้ถึงที่ ต้องอาศัยการขนส่งประเภทอื่นเข้ามาช่วยบริการ

(3) ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ลูกค้าไม่สามารถเลือกใช้บริการได้

(4) ใช้เวลาการเดินทางค่อนข้างมาก

การขนส่งทางรถไฟในประเทศไทยดำเนินการโดยการรถไฟแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจผูกขาดในการประกอบการขนส่งทั้งผู้โดยสารและสินค้า ให้บริการด้วยขบวนรถธรรมดา ขบวนรถเร็ว ขบวนรถด่วน และขบวนรถสปรีนเตอร์ ซึ่งแต่ละขบวนจะมีอัตราความเร็ว การจอดรับ - ส่ง และสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้โดยสาร แตกต่างกันไป และกำหนดเส้นทางเดินรถ หรือเส้นทางขนส่ง คือ สายเหนือ สายตะวันออกเฉียงเหนือ สายตะวันออกเฉียงใต้ และสายตะวันตก โดยมีกรุงเทพมหานคร (สถานีหัวลำโพง) เป็นศูนย์กลาง

2.2 การขนส่งทางอากาศ

การขนส่งทางอากาศ หรือการขนส่งด้วยเครื่องบิน เป็นที่รู้จักแพร่หลายในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จากการคิดค้นพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อสร้างเครื่องบินใช้ในการสงคราม เมื่อสงครามสิ้นสุดลงจึงดัดแปลงมาใช้ในการขนส่งเชิงพาณิชย์ และได้รับความนิยมใช้เป็นพาหนะขนส่งผู้โดยสารระหว่างประเทศ หรือผู้โดยสารระยะทางไกล ทั้งนี้เพราะมีความเร็วสูง ขนส่งได้รวดเร็วประหยัดเวลาการเดินทาง และสามารถบินข้ามพื้นที่ที่การขนส่งประเภทอื่น ๆ ไปไม่ถึงหรือไปได้ด้วยความยากลำบาก

จากสถิติของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่ามีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาประเทศไทยทางอากาศมากที่สุด รองลงมาคือทางบก และทางน้ำตามลำดับดังนี้

ประเภท/พ.ศ.	2536	2537	2538	2539	2540
อากาศ	4,768,976	5,092,070	5,670,416	6,072,490	6,204,540
บก	858,573	944,844	1,122,447	982,966	973,375
น้ำ	132,984	129,582	158,703	136,689	116,042
รวม	5,760,533	6,166,496	6,951,566	7,192,145	7,293,957

ตารางที่ 1 : จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาประเทศไทย แยกตามประเภทการคมนาคม

ที่มา : รายงานสถิติประจำปี 2540 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ธุรกิจการบินพาณิชย์ของไทยดำเนินการโดยภาครัฐบาลและภาคเอกชน โดยภาครัฐ มีสายการบินแห่งชาติ (National Airline) คือ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) บริษัท แอ่งเจิล แอร์ไลน์ ให้บริการเส้นทางบินทั้งภายในและต่างประเทศ รวมทั้งร่วมมือกับสายการบินต่างชาติเป็นกลุ่มพันธมิตรสร้างเครือข่ายการสำรองที่นั่ง และอำนวยความสะดวกให้กับผู้โดยสาร

ภาคเอกชน มีบริษัทที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบการบิน ทั้งเส้นทางในประเทศและต่างประเทศ เช่น บริษัท บางกอกแอร์เวย์ หรือ การบินกรุงเทพ บริษัท โอเรียนท์ไทย แอร์ไลน์ บริษัทไทยฟรายอิง เซอร์วิสเซอ จำกัด บริษัท สหกลแอร์ จำกัด เป็นต้น

โดยกรมการบินพาณิชย์ กระทรวงคมนาคม รับผิดชอบการควบคุมการขนส่งทางอากาศ ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ อนุญาตให้มีการดำเนินการขนส่งทางอากาศดังนี้²

(1) บริการแบบประจำมีกำหนด รับขนส่งผู้โดยสาร สินค้าและไปรษณียภัณฑ์ ตามเส้นทางบินโดยมีตารางกำหนดเวลาทำการบินที่แน่นอน และการให้บริการการเดินทางอากาศแบบประจำมีกำหนดระหว่างประเทศ ซึ่งต้องเป็นไปตามความตกลงการบินระหว่างรัฐบาลของประเทศทั้งสองฝ่าย โดยจะต้องมีการเจรจาแลกเปลี่ยนสิทธิการบินระหว่างกัน บริษัทที่ให้บริการแบบประจำมีกำหนดของไทย ได้แก่ บริษัทการบินไทย จำกัด (สายการบินแห่งชาติ) บริษัท แอ่งเจิล แอร์ไลน์ จำกัด (สายการบินแห่งชาติ สายที่ 2) บริษัทการบินกรุงเทพ จำกัด บริษัททรอปิคอลซีแอร์ จำกัด

(2) บริการแบบไม่ประจำ คือ รับขนส่งผู้โดยสาร สินค้าและไปรษณียภัณฑ์ ตามเส้นทางบินโดยไม่มีตารางกำหนดเวลาทำการบินแน่นอน แต่จะทำเป็นครั้งคราว ในลักษณะเที่ยวบินเช่าเหมาลำ (Charter Flight) เพื่อรับขนส่งนักท่องเที่ยวหรือสินค้า หรืออาจมีกำหนดเวลาบินที่แน่นอน แต่ไม่ทำการบินต่อเนื่องตลอดทั้งปี และทำการบินไปยังต่างประเทศได้โดยไม่จำเป็นต้องมีความตกลงการบินระหว่างประเทศ トラบเท่าที่ไม่ขัดกับอนุสัญญาชิคาโกฯ ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมและประเทศที่เกี่ยวข้องเสียก่อน ได้แก่

ก. การบินเช่าเหมาด้วยเครื่องบินปีกแข็ง หรือ แอร์แท็กซี่ ดำเนินการโดยบริษัทเอกชน เช่น บริษัทไทยฟลายอิงเซอร์วิสเซอ จำกัด บริษัทสหกลแอร์ จำกัด และบริษัทรอยัลโปรเวทแอร์ฟลายอิง คอร์ปอเรชั่น จำกัด ฯลฯ

ข. การบินเช่าเหมาด้วยเฮลิคอปเตอร์ ดำเนินการโดยบริษัทเอกชน เช่น บริษัทไทยฟลายอิงเซอร์วิสเซอ จำกัด บริษัทกรุงเทพอินเตอร์เนชั่นแนลเฮลิคอปเตอร์ จำกัด บริษัทสีซังฟลายอิงค์ เซอร์วิสเซอ จำกัด ฯลฯ

(3) การบินส่วนบุคคล คือ การใช้อากาศยานเพื่อประโยชน์ในกิจการอันมิใช่เพื่อการค้า ซึ่งเดิมด้วยเหตุผลทางความมั่นคงของประเทศ จึงจำกัดอยู่เฉพาะส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจเท่านั้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2524 ได้เปิดโอกาสให้ใช้อากาศยานเพื่อการกีฬาได้ในรูปสมาคมสโมสรการบินพลเรือนปัจจุบันมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเดินอากาศ (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2534 เปิดโอกาสให้เอกชนทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลใช้อากาศยานส่วนบุคคลในการเดินอากาศ

สำหรับทำอากาศยานที่ให้บริการการขนส่งทางอากาศ จะอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของกรมการบินพาณิชย์และการทำงานอากาศยานแห่งประเทศไทย

ทำอากาศยานที่ให้บริการในประเทศ จะอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของกรมการบินพาณิชย์ ได้แก่

ภาคเหนือ ทำอากาศยานแพร่ น่าน แม่ฮ่องสอน ลำปาง ตาก แม่สอด เพชรบูรณ์

ภาคกลาง ทำอากาศยานพิษณุโลก หัวหิน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำอากาศยานอุบลราชธานี อุตรธานี ขอนแก่น สกลนคร เลย นครพนม บัรรัมย์ นครราชสีมา ร้อยเอ็ด

ภาคใต้ ทำอากาศยานสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง ปัตตานี นราธิวาส ระนอง ชุมพร กระบี่

ทำอากาศยานที่ให้บริการระหว่างประเทศ คือ ทำอากาศยานสากล หรือทำอากาศยานนานาชาติ จะอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของการทำงานอากาศยานแห่งประเทศไทย ได้แก่ ทำอากาศยานกรุงเทพ ภูเก็ต หาดใหญ่ เชียงใหม่ และเชียงราย

ส่วนทำอากาศยานอุ้ต๊ะภา อยู่ในความดูแลของกองทัพเรือ ทำอากาศยานเกาะสมุย อยู่ในความดูแลของเอกชน คือ บริษัท บางกอกแอร์เวย์ จำกัด

การขนส่งทางอากาศ เป็นกิจการขนาดใหญ่ครอบคลุมพื้นที่กว้างขวางทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ มีบทบาทสำคัญในการเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศ หรือการเดินทางท่องเที่ยวระยะทางไกล เมื่อพิจารณาถึงข้อดีและข้อจำกัด ของ

การขนส่งทางอากาศหรือการขนส่งด้วยเครื่องบิน โดยเปรียบเทียบกับ การขนส่งประเภทอื่น ๆ พอสรุปได้ดังนี้

ข้อดี

- (1) มีความเร็วสูง สามารถขนส่งผู้โดยสารได้อย่างรวดเร็ว
- (2) ประหยัดเวลาในการเดินทาง ช่วยให้มีความถี่ในการท่องเที่ยวมากขึ้น
- (3) สามารถขนส่งไปในบริเวณที่การขนส่งประเภทอื่นไปไม่ถึง หรือไป

ด้วยความยากลำบาก

- (4) เหมาะสมกับการเดินทางระยะไกล ๆ เช่น การเดินทางระหว่างประเทศ และการเดินทางไกลภายในประเทศ
- (5) มีกำหนดเวลาแน่นอน และตรงต่อเวลา

ข้อจำกัด

- (1) อัตราค่าบริการสูง
- (2) มีความเสี่ยงสูง มีโอกาสที่จะประสบอุบัติเหตุทั้งจากเครื่องยนต์กลไก และผลกระทบจากดินฟ้าอากาศ รวมทั้งความรู้ความสามารถของผู้บังคับเครื่อง
- (3) ไม่สามารถบริการได้ถึงที่ ต้องอาศัยการขนส่งประเภทอื่นเข้ามาช่วย
- (4) การให้บริการ กำหนดเป็นเส้นทางการบินและเที่ยวบิน ซึ่งไม่สามารถให้บริการได้ทั่วถึงและตลอดเวลาตามความต้องการ เส้นทางการบินบางแห่งมีให้บริการเพียงสัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง เท่านั้น

2.2 การขนส่งทางน้ำ

การขนส่งทางน้ำ หรือการเดินทางโดยเรือ เคยได้รับความนิยมในประวัติศาสตร์การเดินทาง แต่ต่อมามีความสำคัญลงไปมาก เนื่องจากการพัฒนาเส้นทางคมนาคมประเภทอื่น ๆ ที่มีศักยภาพในการให้บริการขนส่งได้สะดวกรวดเร็วกว่า เช่น การขนส่งทางถนน และการขนส่งทางอากาศ ปัจจุบัน การขนส่งทางน้ำจะใช้เพื่อการขนส่งสินค้ามากกว่าขนส่งผู้โดยสาร

ในด้านการท่องเที่ยว การขนส่งทางน้ำยังคงมีบทบาทในการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวตามแหล่งน้ำ อาจเป็นการเดินทางระยะสั้น เริ่มต้นจากการให้บริการข้ามฝาก ล่องเรือในทะเลสาบ แม่น้ำลำคลอง หรือเลียบชายฝั่งทะเล เกาะแก่ง จนถึงการเดินทางโดยเรือเดินสมุทรที่เดินทางระหว่างประเทศ การเดินทางกับเรือเดินสมุทรท่องเที่ยวอาจมีหลายรูปแบบ เช่น บางช่วงของการเดินทางเป็นการเดินทางโดยเครื่องบิน (ช่วงไปหรือกลับ) หรือเป็นการเดินทางโดยเรือตลอด อาจพักอยู่บนเรือหรือบางจุดอาจแวะพักตามเมืองท่าท่องเที่ยว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเส้นทางการเดินทาง และความนิยมของนักท่องเที่ยว

สำหรับประเทศไทย อาจจะทำแนกลุ่มธุรกิจเดินเรือซึ่งเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากพื้นที่หรือแหล่งน้ำที่ใช้เดินเรือ ประกอบกับวัตถุประสงค์ในการเดินเรือ ซึ่งบางครั้งมีวัตถุประสงค์ทั้งเพื่อการขนส่งและเพื่อการท่องเที่ยวพร้อมกัน ดังนี้

(1) เรือท่องเที่ยวตามแม่น้ำ เช่น เรือ บริการนำเที่ยวแม่น้ำเจ้าพระยา ชมทัศนียภาพ ความเป็นอยู่ของชุมชนและสถานที่สำคัญ ที่เรียงรายอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ การล่องเรือจากกรุงเทพฯ สู่อ่างเก็บน้ำ นนทบุรี จากกรุงเทพฯ ไปบางปะอิน และพระนครศรีอยุธยา หรือไปชมตลาดน้ำดำเนินสะดวก ราชบุรี เป็นต้น

(2) เรือหรือแพท่องเที่ยว บริเวณเขื่อน อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ คลอง แคว เช่น ล่องทะเลสาบเหนือเขื่อนภูมิพล ไปจนถึงทะเลสาบแม่งปิง เชียงใหม่ ล่องแม่น้ำกก ท่าตอน-เชียงราย ล่องแม่น้ำปาย แม่ฮ่องสอน ล่องแม่น้ำลำคลอง แควน้อย แควใหญ่ กาญจนบุรี หรือล่องทะเลสาบเหนือเขื่อนรัชชประภา สุราษฎร์ธานี

(3) เรือเดินสมุทร หรือเรือสำหรับเดินทะเลขนาดใหญ่ บริการเดินทาง และท่องเที่ยวระหว่างประเทศ หรือภูมิภาคเดียวกัน เช่น Star Cruise Andaman Princess

เป็นต้น ปัจจุบันประเทศไทยกำลังพัฒนาท่าเรือแหลมฉบัง ให้เป็นท่าเรือเดินสมุทร
ท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางของการเดินทางท่องเที่ยวทางทะเลไปสู่
แหล่งท่องเที่ยวประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

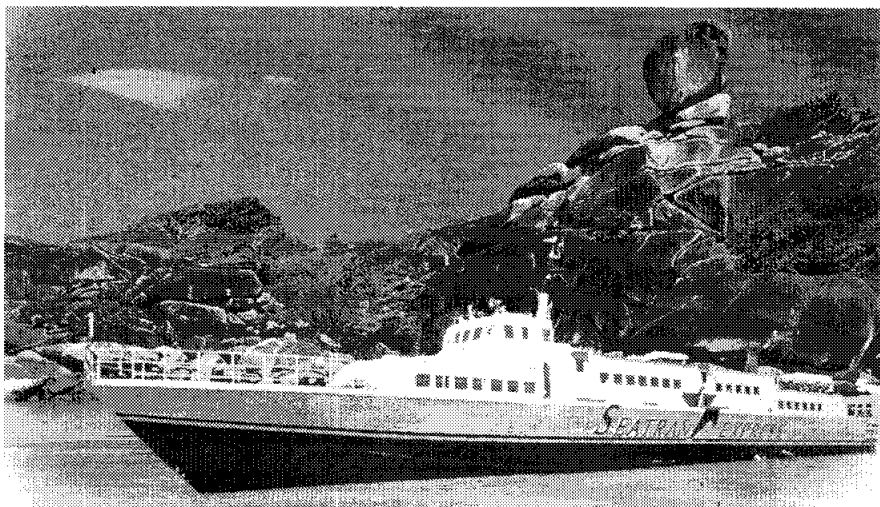
(4) เรือสำราญ เป็นเรือเพื่อการท่องเที่ยวขนาดเล็ก ใช้เพื่อการท่องเที่ยว
โดยเฉพาะ เช่น เรือยอร์ช (Yacht) เรือใบ มีจำนวนมากมาย เรียงรายอยู่ตามแหล่ง
ท่องเที่ยวทางทะเลที่ได้รับความนิยม เช่น ภูเก็ต พัทยา เป็นต้น

(5) เรือบริการตามแนวชายฝั่งทะเล และระหว่างเกาะแก่งแหล่งท่องเที่ยว
เช่น เรือเฟอร์รี่ เรือไฮโดฟอยล์ เรือไฮโดกราฟ และเรือเจ็ทฟอยล์ เป็นต้น

(6) เรือข้ามฟากแม่น้ำ เช่น แม่น้ำเจ้าพระยาจะมีท่าเรือใหญ่ ๆ หลาย
แห่งตามแหล่งท่องเที่ยว หรือสถานที่สำคัญ สำหรับให้บริการเพื่อข้ามฟากแม่น้ำ นักท่อง
เที่ยวอาจใช้บริการในการเดินทางท่องเที่ยว

(7) เรือลักษณะอื่น ๆ ที่ใช้เพื่อการท่องเที่ยว เช่น เรือท่องเที่ยวกระจก เพื่อ
ชมทัศนียภาพใต้ทะเล เป็นต้น

³ ในต่างประเทศ นอกจากจะมีการเดินทางทางน้ำด้วยเรือสำราญไปหมู่เกาะ
แคริบเบียน เรือท่องเที่ยวตามแม่น้ำลำคลอง เช่น แม่น้ำมิสซิสซิปปี แม่น้ำไรน์ และ
ดานูบ คลองเวนิส ในอิตาลี ยังมีการเดินทางท่องเที่ยวโดยยานไฮเวร์คราฟท์ ข้ามช่อง
แคบอังกฤษฝรั่งเศส เรือไฮโดรฟอยล์ รับ-ส่ง นักท่องเที่ยวไปยังจุดหมายที่ต้องการ ที่
นิยมคือเส้นทางแม่น้ำดานูบ ระหว่างกรุงเวียนนาประเทศออสเตรียกับกรุงบูดาเปสต์
ประเทศฮังการี เป็นต้น

เชิงอรรถ

- ¹ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว :TOURISM INDUSTRY MANAGEMENT. กรุงเทพฯ, 2536. น. 51-52
- ² การบินพาณิชย์, กรม. รายงานประจำปี 2536 - 2537 . น. 24 - 25
- ³ สุดาพร ชูตินธรานนท์. “การท่องเที่ยวกับธุรกิจการบริการ.” จุลสารการท่องเที่ยว.ฉบับปีที่ 18 เล่ม 2 พ.ศ. 2542 . น. 52-53